



Gezocht: blanke buitenlanders!

De gezichtsbanenindustrie in China

De laatste decennia is iemand in de maling nemen in China bijna tot een kunst verheven. Sommige Chinezen ontlenen een soort trots aan het op slinkse wijze bedriegen van iemand, vaak voor economisch gewin. En er zijn erbij die van bedrog hun broodwinning hebben gemaakt. Door dit alles is het wantrouwen in China flink toegenomen. Een van de vormen van bedrog die ik tijdens mijn verblijf tegenkwam, was het fenomeen van de ‘gezichtsbaan’ of ‘rent-a-laowai’ (laowai is een van de Chinese woorden voor buitenlander).

‘Een buitenlander erbij is cruciaal. Dan is het niet langer een dubieus gebouw van een louche makelaar. Dan wordt het ineens een stad van de toekomst’

TEKST: ED SANDER

In China draait veel om prestige, status en erkenning of ‘gezicht’. Tien jaar geleden gaf het een bedrijf prestige als het buitenlandse klanten of werknemers had, vooral buiten grote steden als Peking en Shanghai. Toen ik voor een NGO in Xi’an werkte, vroeg ik me vaak af of de organisatie mij en mijn medevrijwilliger alleen maar in dienst had genomen om prestige te verwerven. Onze vrijwilligersvergoedingen werden in feite betaald door een internationale vrijwilligersorganisatie. De NGO gaf ons zelden projecten die verband hielden met onze opleiding en ervaring, sterker nog, ze gaven ons zelden iets te doen. Maar ze wisten ons wel te vinden voor persevenementen. Op de autoloze dag van Xi’an kreeg ik onverwacht te horen dat ik later die dag geïnterviewd zou worden door de lokale televisie. Haastig verdiepte ik me in de geschiedenis van de autoloze dag in China en maakte notities over het belang daarvan. Uiteindelijk zouden mijn woorden daarover grotendeels uit de uitzending worden geknipt. Alleen mijn antwoorden op onbenullige vragen als “Bezit u een auto in uw land?” werden interessant genoeg gevonden om te worden uitgezonden.

Een ander incident betrof de opening van een kliniek waarvoor ik was uitgenodigd. Ik had een tolk meegebracht. Bij aankomst werd ik als VIP behandeld en met een rode bloem op de borst ook zo gemerkt en vooraan in het publiek gezet, terwijl mijn tolk genoeg moest nemen met een plaatsje achterin. Ik moest meer dan een half uur luisteren naar toespraken van regeringsfunctionarissen, waar ik niets van kon volgen. Daarna werd ik meegesleept naar een feestelijke lunch, waarbij de *baijiu* (een traditionele Chinese drank die meer dan vijftig procent alcohol bevat) rijkelijk vloeyde. Behoorlijk ironisch wanneer je je realiseert dat het ging om de opening van een behandelingskliniek voor onder meer alcoholisten.

Ik werd ook met een andere westerse vrijwilliger uitgenodigd om dumplings te maken in een



opvangtehuis voor geestelijk gehandicapte jongeren. Ook daar had de pers weinig belangstelling voor de jongeren voor wie het evenement georganiseerd was, maar stonden vooral wij als buitenlanders in de spotlights. Erger nog vond ik het wanneer ik te maken kreeg met positieve discriminatie. Zo kon ik als buitenlander zonder problemen een bar in onze wijk binnenlopen, terwijl Chinezen er een dure lidmaatschapskaart voor nodig hadden. Blijkbaar dacht de gemiddelde Chinees dat die buitenlanders rijk waren en gaf hun aanwezigheid de bar aanzien. In een andere Chinese bar kregen buitenlanders zelfs korting op drankjes, terwijl de lokale bevolking de volle mep moest betalen.

Rondhangen en blij kijken

Dat ik ongelijkwaardig behandeld werd omdat ik een blanke buitenlander was heeft mij altijd dwarsgezeten. Ik ergerde me ook al snel aan het feit dat ik als buitenlander voortdurend overal moest komen opdraven. Het voelde zelfs als een belediging: ik wilde in China met mijn expertise bijdragen aan de sociale ontwikkeling van het land, maar werd uiteindelijk vooral misbruikt als een soort decorstuk. Maar lang niet alle buitenlanders in China denken er ook zo over. In feite is het inhuren van een *laowai* om zaken cachet te geven er big business.

Yana rijdt rond met busladingen vol buitenlanders: ‘Studenten, zwervers, ex-gevangenen, backpackers die te lang zijn gebleven, eigenlijk iedereen die geïnteresseerd is in snel geld’



Stel je voor dat je een Chinees gezin hebt en een aantal scholen bezoekt om te zien welke school het beste zou zijn voor je kind. Op een van de scholen zie je een buitenlandse leraar en je denkt: “Wow, als deze school buitenlandse leraren heeft, moet het wel een bijzonder goede school zijn!” Zonder verder aarzelen schrijf je je kind in op deze school. Maar wat je niet weet, is dat die *laowai* is ingehuurd voor een ‘gezichtsbaantje’. Hij reageerde op een bericht op een internetforum: “Buitenlandse man gezocht – lesgeven niet nodig, gewoon rondhangen en blij kijken. Elke kleur is oké, zolang je er maar niet Chinees uitziet. Als kleine kleuterschool net buiten Xi’an hebben wij op 22 oktober onze officiële opening, daarbij willen we een westerse man aanwezig hebben die doet alsof hij bij ons werkt. We halen je op in een auto, rijden je naar de school, je hangt er rond en kijkt blij en dan brengen we je weer terug. Dat is alles.” De gewetenloze buitenlander zou voor deze klus 300 RMB (zo’n 42 euro) betaald krijgen, ongeveer drie dagen loon voor een lokale inwoner. Maar wat ook gebeurde was dit: een overheidscommissie besteedde een project van vele miljarden

dollars aan. Drie projectontwikkelaars komen een presentatie geven en een van hen brengt een *laowai* mee, naar de indruk van de commissie een gerenommeerd architect, die meewerkt aan het ontwerp van het project. Zij zijn onder de indruk van de samenwerking met deze internationale deskundige en besluiten het project aan dit bedrijf te gunnen, zonder te beseffen dat deze buitenlander geen enkele kennis van architectuur heeft. Hij wordt ingehuurd door de projectontwikkelaar en krijgt 3.000 RMB (420 euro) voor vijf minuten onzin. Acht je het onwaarschijnlijk dat dit soort dingen voorkomen? Nou, ik kende deze nep-architect persoonlijk en zou hem niet eens het ontwerpen van een tuinhuisje toevertrouwen.

Rent-a-laowai

Op het internet kom ik maar al te vaak dit soort verzoeken tegen. Neem bijvoorbeeld een aanbieding voor ‘Kaukasische modellen’ om naar de andere kant van China te worden gevlogen en daar twee dagen rond te hangen bij de opening van een luxe appartementencomplex. Ze krijgen daarvoor 1.500 RMB per dag (210 euro), hotel en maaltijden

Met een typisch Chinees berglandschap op de achtergrond zien we bijvoorbeeld Afrikanen die een ‘primitieve dans’ uitvoeren

inbegrepen. “Het enige wat je hoeft te doen is ergens gaan zitten en doen alsof je een klant bent of iemand die daar woont. Professionele ervaring in modellenwerk is niet nodig, we zijn alleen op zoek naar mooie, lange, westerse vrouwen.” Online nodigden modellenbureaus buitenlanders uit om zich bij hen in te schrijven. En ze draaiden er niet omheen: “We weten allemaal dat het in China soms prestige geeft als je uit een ander land komt. Als je een buitenlander bent, willen we je graag in onze database opnemen en parttime gezichtsbanen voor je zoeken. Een gezichtsbaan is een baan waarvoor absoluut geen andere vaardigheden vereist zijn dan het zijn van een vriendelijke *laowai*. Bedrijven willen soms een buitenlands gezicht aanwezig hebben bij een vergadering of bijeenkomst of naar een officieel diner of lunch, het enige wat je hoeft te doen: gewoon glimlachen naar klanten en handen schudden. Er zijn ook mogelijkheden voor mooie meisjes en voor mannen die er goed uitzien in een pak. Dit is een geweldige manier om ‘s avonds geld te verdienen of door China te reizen en al je onkosten betaald te krijgen terwijl je daar bovenop nog eens meer dan 1.000 RMB per dag verdient.” Behalve als gezichtsbaan en *rent-a-laowai* staat deze praktijk ook bekend als *white-guy-window-dressing* of *white-guy-in-a-tie*. Google maar eens op *rent-a-laowai* en je zult tientallen vergelijkbare verhalen vinden.

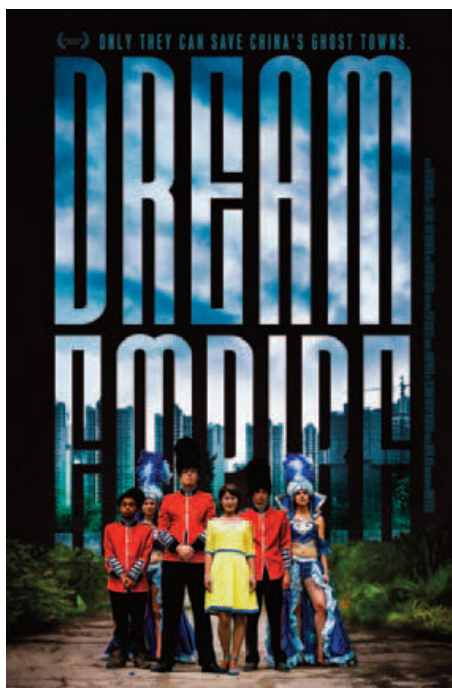
Wellicht is het begrijpelijk dat sommige buitenlanders aan dit soort praktijken meedoen omdat het makkelijk geld verdienen is. Sommigen van hen hoorde ik zeggen: “Ach, als zij elkaar willen bedriegen en ik kan wat leuk extra geld verdienen is dat niet mijn probleem.” Bovendien hadden veel van die ge-

huurde *laowai* vaak zelf ook niet de best betaalde banen. Velen van hen waren gedwongen om Engels te gaan onderwijzen in een of ander klein Chinees stadje omdat ze zichzelf in eigen land niet goed staande konden houden. Zelf vind ik het vooral verwerpelijk hoe allerlei Chinese bedrijven klanten werven of projecten in de wacht slepen of zogenaamd prestige verwerven door dit soort leugens en bedrog.

De laatste jaren is China patriottischer en nationalistischer geworden en heeft de regering de trots voor de eigen Chinese cultuur aangewakkerd. Volgens sommigen heeft dit geleid tot een afname van de *rent-a-laowai*-business. Een vriend in Xi'an vertelde me: “Vroeger [in 2012] was het gebruikelijk om bij bruiloften en winkelopeningen buitenlanders te laten optreden. Elke soort show, zolang het maar buitenlanders waren. Tegenwoordig zie ik alleen nog maar mensen die op zoek zijn naar

buitenlanders voor filmopnames of soms reclamespotjes.” Maar het bestaan van chatgroepen in WeChat, een soort Chinese WhatsApp, voor dit soort gezichtsbaantjes, maakt mij duidelijk dat het fenomeen nog lang niet verdwenen is. Een interessante documentaire over gezichtsbanen is *Dream Empire* van David Borenstein. Borenstein volgt in zijn documentaire de opkomst en ondergang van een gezichtsbaanbureau in het ver van de internationale kuststeden afgelegen Chongqing, de grote stad in het hart van China, tijdens de vastgoedhousse in 2012. Yana,

een 24-jarige plattelandsmigrante, gaat langs bars om *laowai* te werven om ‘witte apenoptredens’ te doen voor haar klanten, projectontwikkelaars. Een internationale gemeenschap is een teken dat een stad het economisch goed doet en een veelbelo-



Een man uit Congo die eerst wordt voorgesteld als de zogenaamd beroemde zanger Prince uit Frankrijk wordt door Yana uiteindelijk aangekondigd als France, ach wat maakt het ook uit...

vende toekomst voor zich heeft. Yana hierover: “Een buitenlander erbij is cruciaal. Dan is het niet langer een dubieus gebouw van een louche make-laar. Dan wordt het ineens een stad van de toekomst.” Veel kopers van onroerend goed in Chongqing hadden nog nooit een echte buitenlan-



der gezien en hun aanwezigheid maakte alles ‘nieuw en opwindend’.

Yana rijdt rond met busladingen vol buitenlanders: “Studenten, zwervers, ex-gevangenen, backpackers die zijn blijven plakken, eigenlijk iedereen die geïnteresseerd is in snel geld.” Ze hoeven geen wezenlijke talenten te hebben, wat een geluk is, want Yana realiseert zich al snel dat echt getalenteerde buitenlanders in Chongqing moeilijk te vinden zijn. Yana verkoopt haar diensten door te beweren dat het verhuren van haar *laowai* voor een muziek- en dansshow zal helpen de waarde van eigendommen te verhogen. Borenstein, die oorspronkelijk naar Chongqing ging om onderzoek te doen naar urbanisatie, komt bij Yana terecht en wordt de ‘gevierde klarinettist Dave Borenzio’.

Op een gegeven moment doet hij drie optredens per week, met één optreden alleen al verdient hij twee keer zijn maandelijkse huur.

Uiteraard gaat de documentaire over China’s vastgoedhousse, maar hij laat ook de rol zien die gezichtsbanen daarin hebben gespeeld. Met een typisch Chinees berglandschap op de achtergrond

zien we bijvoorbeeld Afrikanen die een ‘primitieve dans’ uitvoeren, zangers die eigenlijk niet kunnen zingen en bands van willekeurige muzikanten die nog nooit samen hebben opgetreden. Helemaal geen muzikaal of danstalent? Dan kun je nog altijd in een kostuum pronken nabij afgelegen torenflats die dringend aan de man moeten worden gebracht. Rondhangen en vooral blij kijken! Of je kunt doen alsof je een voormalige kandidaat was van *America’s Next Top Model* en in je ondergoed op het podium staan met luxe handtassen in je hand. Voor ondernemers met een beperkt budget biedt Yana ook zwarte buitenlanders aan tegen een gereduceerde prijs. Zoals een man uit Congo die eerst wordt voorgesteld als de zogenaamd beroemde zanger Prince uit Frankrijk, om uiteindelijk door Yana te worden aangekondigd als France, ach wat maakt het ook uit...

In het begin doet Yana vooral zaken met buitenlandse muzikanten en dansers. Het enige bedrog is dat ze zich getalenteerder voordoen dan ze eigenlijk zijn. Maar wanneer de markt stroever wordt en het voor Yana moeilijker wordt om geld te verdienen, wordt de buitenlanders gevraagd om zich voor te doen als wetenschappers, artsen, atleten, professoren, appartementbewoners en ingenieurs die de gebouwen hebben ontworpen. Dit is waar het werk omslaat naar keiharde leugens. David krijgt in de loop van de documentaire een steeds betere band met Yana. Zij neemt hem in vertrouwen over de moeizame samenwerking met haar zakenpartner en het seksueel misbruik door een machtige klant. Ook zien we op het einde hoe slachtoffers van de aankoop van een appartement in een spookbuurt verhaal komen halen, promotie-evenementen ernstig ontregelen en daarbij de maquettes van alweer nieuwe wijken vol torenflats aan gort slaan. Maar de show *must go on*. Tot heden heeft de Chinese regering alle zeilen bijgezet om een echte instorting van de vastgoedmarkt te voorkomen en buitenlanders worden – hoewel minder dan voorheen – in China nog steeds als decorstukken ingezet om goede zaken te doen.